Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2018. Випуск 18, с. 364-372
Visnuk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies. Issue 18, p. 364-372

УДК 329

ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТА ОЦІНКИ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ

Анатолій Романюк

Львівський національний університет імені Івана Франка
філософський факультет, кафедра політології
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна

Визначено значення організаційної побудови політичної партії, окреслено основні різновиди організаційної побудови. Запропоновано систему критеріїв оцінки рівня демократії всередині політичних партій України. Окреслено місце парламентської фракції в організаційній структурі партії, її функціональне навантаження та вплив на процес ухвалення рішень. Здійснено оцінку характеру роботи керівних органів партії, наголошено на ролі позастатутних утворень, особливо в процесі ухвалення рішень. Проаналізовано рівень децентралізації й особливості процесу ухвалення рішень у партіях. Наголошено на значенні прозорості в системі фінансування партійної роботи. Рівень демократії оцінено на підставі статутів партій, експертних оцінок і розгляду практичної діяльності.

Ключові слова: політична партія, демократія, внутрішньопартійна демократія, партійна фракція, децентралізація, ухвалення рішень у політичній партії, організаційна структура.

До традиційних максимум західної політичної науки варто віднести твердження, що політична партія є ключовим елементом формування та функціонування представницької демократії [1, с. 1]. Це зумовлюється дією низки чинників, серед яких виділяють такі: 1) партії є головною стороною / інструментом політичного представництва; 2) партії вважаються головним механізмом формування уряду; 3) партії є ключовим каналом для підтримки демократичної звітності або відповідальності [2, с. 9]. Якщо такий висновок у демократичних країнах світу базується на результатах багатьох досліджень, які доводять наявність демократії всередині політичних партій[1], то стосовно України така оцінка сприймається апріорі. Здебільшого партійні лідери констатують, що чинні партії є демократичним інститутом.

Завданням статті є вивчення параметрів внутрішньої партійної демократії в Україні. Для аналізу ми обрали парламентські політичні партії, які подолали виборчий бар'єр у 5% на позачергових виборах народних депутатів Верховної ради України, які відбулися 26 жовтня 2014 р. У процесі підготовки матеріалу опрацьовано статути політичних партій[2],

[1] Amjahad A., Sandri J. Party membership and intra-party democracy: How do members react to organizational change within political parties? The case of Belgium. The Open Journal of Sociopolitical Studies. PACO. 2015. Issue 8 (1). P. 190–214; Cross W., Pilet J.-B. The slection of political party leaders in contemporary parliamentary democracies. London: Rout ledge, 2014; Hazan R., Rahat G. Democracy within parties. Oxford: Oxford Uniwersity Press, 2010; Katz R., Mair P. Changing models of party organization and party democracy. The Emergence of the Cartel Party. Party Politics. 1995. № 1 (1). P. 5–28; Lyons P. Intra-party democracy: methods and models. Paper presented at ECPR Joint Sessions of Workshops, Lisbon, Portugal, April 14–19. 2009; Scarrow S. Beyond party members: changing approaches to partisan mobilization. Oxford: Oxford University Press, 2014; Scarrow S., Gezgor B. Declining memberships, changing members? European political party members in a new era. Party Politics. 2010. № 16 (6). P. 823–843.

[2] Ми не зуміли віднайти статут партії Опозиційний блок на офіційній сторінці в Інтернеті та з допомогою пошукових систем (на 3 лютого 2018 р.). З формального боку статут належить до головних установчих документів. Відсутність його в публічному просторі може свідчити про закритий характер організації і розглядатися як індикатора, який відокремлює політичну партію від політичного проекту.

© А. Романюк, 2018

дані соціологічних досліджень, результати виборів і опитування експертів (керівників обласних осередків і народних депутатів від визначених партій).

М. Дюверже повно і концептуально оцінив організаційну структуру політичних партій, її роль у їхньому функціонування. У праці «Політичні партії» він підкреслив, що «у природі організації сучасних політичних партій їхня сутність розкривається більш повно, ніж в їхніх програмах або класовому складі: партія є спільністю на основі певної специфічної структури» [3, с. 18]. Ми в аналізі виходимо із припущення, що організаційна структура партії формує каркас, який є простором, де функціонує конкретна партія. Спосіб функціонування кожної партії може оцінюватися в широкому спектрі, від демократичного до авторитарного. Поняття політичної партії ми розглядаємо в контексті функціонального визначення М. Бонотті, як «добровільну організацію, яка передає бажання / очікування громадян до сфери публічної політики, щоб впливати на політичний порядок денний, виставляючи кандидатів на виборах, і досить часто (але не завжди) прагне до отримання контролю над урядом» [4, с. 19]. Практика свідчить, що важко віднайти єдине, універсальне визначення політологічної категорії, зокрема політичної партії. Вважаємо за доцільне зазначити дефініцію Д. Сарторі, за яким партія – це «<…> не просто спільність, але сукупність спільнот, множинність розсіяних по країні дрібних об'єднань (секцій, комітетів, місцевих асоціацій тощо), пов'язаних координаційними інститутами» [3, с. 58].

У визначенні індикаторів внутрішньопартійної демократії ми беремо за основу підхід Сюзан Скарроу, яка розглядає зазначений феномен як широкий термін, що описує великий спектр методів залучення членів партії до обговорення й ухвалення рішень всередині партії. Окрім того, до сутнісної характеристики вона відносить питання вибору більш здібних і привабливих лідерів для того, щоб мати більш гнучку політику, а отже, отримати кращі виборчі результати [5, с. 3]. До індикаторів внутрішньопартійної демократії західні політологи здебільшого відносять: вибори партійних лідерів, вплив членів партії на процес ухвалення рішень і пріоритетів партійної політики та контроль за виконанням партійним керівництвом ухвалених рішень [6, с. 11]. Ми погоджуємося з тим, що зазначені критерії відображають ключові параметри демократичної діяльності. Водночас вважаємо, що стосовно парламентських партій запропонована сукупність індикаторів має бути модифікована. На нашу думку, індикаторами є:

1) конструкція організаційної побудови партії: вертикальна, із засадами демократичного централізму, чи з можливістю творення горизонтальних зв'язків на рівні кожної партійної ланки незалежно від партійного центру;

2) окреслення місця парламентської фракції в організаційній структурі партії, її функціональне навантаження та вплив на процес ухвалення рішень;

3) регулярність роботи і компетентністьть зазначених у статуті партії керівних органів; наявність позастатутних утворень, які впливають на процес ухвалення рішень;

4) рівень децентралізації в організації партійної діяльності / хто визначає порядок денний роботи регіональних партійних структур і в процесі ухвалення політичних рішень;

5) процес ухвалення рішень передбачає спільне обговорення різних ініціатив, зокрема ad hoc, чи на схвалення вноситься готове рішення, очікується його підтримка, інші ж опції виключаються;

6) прозорість у роботі з фінансами, коли партійні організації знають: джерела фінансування партії й умови, на яких вони діють, до них доведено універсальну формулу фінансування осередків у міжвиборчий період і під час виборчої кампанії.

Статути означених політичних партій фіксують таку вертикальну конструкцію організаційної побудови. Зокрема, у Статуті політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Бать-

ківщина» (п. 4.1) зазначено: «Організаційно партія будується за територіальним принципом, відповідно до адміністративно-територіального устрою України, та з урахуванням виборчого законодавства і складається з місцевих партійних організацій та центральних керівних і контрольно-ревізійних органів партії» [7]. У Статуті Об'єднання «Самопоміч» (п. 3.1) констатується: «Структуру Партії утворюють її центральні органи, обласні та місцеві організації, первинні осередки партії» [8]. Обласні структури підпорядковуються національним керівним органам партії. Обласні структури контролюють вертикаль далі: районні, міські та первинні організації. Достатньо чітко це зафіксовано в Статуті Партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність»». Зокрема, у § 4.1 зазначено, що організаційна структура партії відповідає адміністративно-територіальному устрою країни. У § 4.2.2 вказується, що територіальним організаціям партії безпосередньо підпорядковані місцеві організації (районні, міські в містах обласного значення та районні в містах Києві і Севастополі, що перебувають у межах територій, на які поширюється діяльність відповідних територіальних організацій партії. Важливим у плані субординації є § 4.2.3, який констатує: «Рішення статутних органів територіальних організацій Партії є обов'язковими для місцевих організацій та первинних осередків Партії, що знаходяться в межах території, на яку поширюється діяльність відповідної територіальної організації Партії» [9]. Водночас горизонтальні зв'язки між партійними організаціями одного рівня в статутах не передбачені, вони практично відсутні. На практиці реалізуються ключові положення засади демократичного централізму[3].

Статут жодної партії не передбачає означення місця в партійній структурі парламентської фракції. Депутати Верховної Ради здебільшого функціонують у своєму середовищі. Неврегульованою нормативно є їхня партійна реєстрація. Радше сам депутат вирішує, де він/вона має бути на партійному обліку. Можливими варіантами є Київ і партійна організація області, від якої депутата було обрано. З формального погляду, депутати-партійці мають працювати і представляти обласну партійну структуру на національному рівні. Однак представництво депутатів за областями нерівномірне. Всім партіям властива ситуація, коли є області, від яких немає жодного депутата, і такі, де їх декілька. Ідеться не лише про депутатів-мажоритарників, але і про тих, хто обрався за партійним списком. Внаслідок цього депутат від конкретної області може бути керівником обласної партійної організації, за відсутності такої можливості – бути куратором іншої обласної партійної організації або не мати формальної позиції в партійній ієрархії. Поняття кураторства не має визначення в статутах партій. Неврегульовано і позицію народних депутатів у керівних органах партії. Наприклад, в Опозиційному блоці окремі / частина депутатів входять до складу Політичного бюро / керівних органів, решта вважається такими, що працюють відповідно до визначених спеціалізацій (зазвичай спеціалізація відповідає профілю парламентського комітету)[4]. Винятком є «Самопоміч», Статут якої передбачає, що партійні парламентарі мають входити до складу Проводу партії, який має консультативно-дорадчі функції і складається також із членів Політичної ради партії та голів обласних організацій. Той факт, що серед народних депутатів досить багато партійних функціонерів, не знімає питання. Парламентські депутати впливають на процес ухвалення рішень, але здебільшого в парламен-

[3] Принцип демократичного централізму лежав в основі побудови та діяльності Комуністичної Партії Радянського Союзу. Він передбачав: виборність усіх партійних посад та органів знизу доверху; звітність вищих органів перед нижчими; партійну дисципліну, коли меншість підпорядковується рішенням більшості. Функціонально даний принцип слугував боротьбі за владу та її здобуттю.

[4] Варто визнати, що парламентська фракція Опозиційного блоку (далі – ОБ) містить, поруч із членами партії ОБ і позапартійних депутатів, які позиціонують себе як опозицію щодо владної коаліції.

ті. У цьому разі спільною характеристикою є широке обговорення питань, які стосуються рішення. Внаслідок того, що сесійні тижні передбачають значне навантаження щодня, у більшості фракцій головна увага приділяється не всім питанням порядку денного, а найбільш важливим. У даному контексті депутати від Об'єднання «Самопоміч» попередньо опрацьовують фракцією більшість питань порядку денного. Позиція депутатів партійної фракції з конкретних питань визначається так: по-перше, є різниця між принциповими питаннями і щоденними питаннями порядку денного. До першої групи зазвичай відносять питання бюджету, ставлення до уряду, зміну Конституції, виборче законодавство тощо. Окрім того, кожна партія через ідеологічне / програмне позиціонування може виокремлювати власну низку принципових питань. За питаннями такої категорії депутати мають голосувати консолідовано. Також всі партії домагаються, що за визначення спільної позиції з конкретного питання в процесі обговорення всі депутати мають голосувати консолідовано. По-друге, простежується відмінність між двома категоріями депутатів: обраними за партійним списком і від одномандатних округів. У першому разі керівники фракції мають більше аргументів щодо консолідованої позиції депутатів, отже, рівень незалежності парламентарів більш обмежений, у другому – допускається більше свободи, особливо коли це контраверсійні питання і реакція виборців може бути негативною. По-третє, періодично можуть виникати особливі ситуації з конкретними депутатами. Зазвичай це стосується секторальних, або індивідуальних особливостей: питання конкретного регіону, конкретної фахової приналежності тощо. Останніх випадків мало і вони несуттєві. Що стосується власне партійних рішень, то коли парламентарі не є партійними функціонерами, цей вплив залежить /визначається особистою позицією / ініціативою депутата, його особистісними відносинами з національним та регіональним партійним керівництвом.

На підставі статутів парламентських партій, поруч зі з'їздом і контрольними органами, до керівних органів належать: *Блок Петра Порошенка «Солідарність»:* Центральна рада партії, Президія Центральної ради партії та голова Центральної ради, окрім того, Статут передбачає посаду Почесного голови партії; *Народний фронт:* Політична рада, Координаційна рада (члени Політичної ради та керівники обласних організацій), Військова рада і лідер; *Об'єднання «Самопоміч»:* Політична рада, Виконавчий комітет, Провід партії та лідер; *Опозиційний блок:* Політична рада, Політичний виконком і керівник; *Радикальна партія Олега Ляшка:* лідер, Політична рада та Президія; *Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»:* Політична рада, Президія та голова. У статутах передбачено регламент роботи керівних органів щодо того, скільки і хто має до них входити, а також періодичність їх скликання. Серед зазначених партій Радикальна партія Олега Ляшка та Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» виділяються як партії лідерського типу. В обох випадках лідери партій домінують над іншими керівними органами. Останні збираються періодично, зазвичай залежно від потреби лідерів. Окрім того, багато поточних і не лише поточних питань лідер вирішує в складі групи, яку він довільно формує (у «Батьківщині» – група із 6–7 осіб, до неї входили як партійні керівники, так і окремі депутати – *А. Р.*). Близьку до них позицію має Об'єднання «Самопоміч», де більшість головних питань партії є компетенцією голови партії та лідера партійної фракції. У партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність»» Центральна рада і Президія засідають / функціонують періодично, а не згідно з регламентом. Вся поточна партійна робота контролюється окремими членами президії і керівником секретаріату. Ситуація в Опозиційному блоці може розглядатися як особлива. Це пов'язано з тим, що в партійному керівництві представлені три панівні групи впливу: Р. Ахметова, С. Льовочкіна та В. Медведчука. Наявні відмінні інтереси зумовлюють колегільне ухвалення рішень. Оскільки зазначені групи не інституціоналізовані всередині партії, роль

представників так само визначається не Статутом, а ситуацією. Статутні керівні органи функціонують періодично. Обласні партійні організації орієнтовані на одну з означених груп. Така система властива і «Народному фронту», хоча кількість «центрів» більша, вони мають різну вагу, орієнтація керівників обласних організацій на окрему знакову фігуру в партії чітко виражена.

Національне партійне керівництво Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» найповніше визначає порядок денний роботи регіональних партійних структур. Експерти вважають, що центральне керівництво окреслює до 90% завдань і напрямів роботи регіональних партійних структур. Координація роботи останніх, особливо в східних та південних областях України, властива Опозиційному блоку. Визначення порядку денного активності відбувається з обох боків і сфокусовано на форматі опозиції діям влади та ситуативній актуальності щодо актуальних подій. Що стосується решти партій, то керівні органи сконцентровані суто на роботі фракції та лідера партії. Регіональним організаціям надана можливість самостійно планувати та реалізовувати проекти. Однак в умовах незначного центрального фінансування і самостійного пошуку фінансування кількість таких проектів мінімальна. Активність регіональних організацій залежить від ініціативи в широкому плані регіональних керівників. Здебільшого за відсутності фінансування із центру робота регіональних структур концентрується навколо партійних депутатів обласних, міських, районних рад, якщо такі є, та ситуативно щодо визначних подій національного та регіонального рівнів. У період виборів простежується тенденції жорсткого централізму щодо виборів Президента України та Верховної Ради, тісної взаємодії за домінування центру щодо депутатів обласних рад.

Рішення, які ухвалюються керівними органами партії, на партійних з'їздах, зазвичай готуються керівництвом партії і передаються на формальне затвердження делегатам або представникам відповідного рівня. Аналогічний алгоритм властивий і всім іншим рівням партійної структури, принаймні вони цього прагнуть. На рівні обласних, міських і районних структур можливі винятки або відхилення від стандарту. Практика показує, що трапляються ситуації, коли виникає відкрита конкуренція двох або більше партійних середовищ. Зазвичай центрами таких середовищ стають партійні функціонери та бізнесмени, які є членами партії або підтримують роботу регіонального партійного лідера / партійної організації. Зміна керівництва / перемога якоїсь групи, що може мати вигляд внутрішньої конкуренції, можлива за умов підтримки однієї з конкурентних сторін керівництвом партії / частиною керівництва. Здебільшого ідеться не про лідера партії, а про представників вищого керівництва. Одним із поширених способів «демократичної перемоги», або «процедурної демократії» є різке збільшення членства первинних або районних партійних структур до такого рівня, коли отримується перевага з допомогою контрольованих нових членів у складі партійних зборів або серед делегатів.

Комітет виборців України 2016 р. провів дослідження, у межах якого опитав представників обласних партійних організацій щодо системи фінансування. Респонденти констатували, що третина партійних осередків залежить від централізованого фінансування, ще третина осередків фінансовані приватними спонсорами [10]. З 1 липня 2016 р. набув чинності закон, а із третього кварталу 2016 р. запроваджено пряме державне фінансування статутної діяльності партій, не пов'язаної з їх участю у виборах, та часткове відшкодування витрат партії на передвиборчу агітацію під час виборів [11]. Парламентські партії, результат яких на парламентських виборах подолав поріг 5%, отримали свою частку державного фінансування. 2016 р. виділено 391 млн. грн., 2017 р. – 442,399 млн. грн., 2018 р. заплановано виділення 513 млн. 671 тисячі грн. Частки, визначені пропорційно до резуль-

татів, отриманих партіями на парламентських виборах 2014 р.: Народний фронт України – 22,14%; «Блок Петра Порошенка «Солідарність»» – 21,82%; Об'єднання «Самопоміч» – 10,97 %; Опозиційний блок – 9,43%; Радикальна партія О. Ляшка – 7,44 %; Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 5,68%. Досвід регіональних партійних структур свідчить, що на даному етапі не встановлено як загального для всіх партій, так і особливого для конкретної партії алгоритму фінансування регіональних структур політичних партій. Громадське об'єдання (далі – ГО) «Чесно» у процесі аналізу видатків парламентських партій протягом 2017 р. встановило, що Народний фронт витратив на партійну рекламу 40% партійного бюджету (33,2 млн. грн.), а Радикальна партія О. Ляшка – 38% [12]. Фінансування обласних партійних організацій залишається прерогативою центру, отже, вони залежать від позиції лідера партії в питанні фінансування. До цього варто додати численні зауваження / питання, здебільшого з боку громадських структур, до керівництва політичних партій щодо джерел походження партійних грошей та невідповідності надходжень і реальних видатків. Яскравим прикладом є матеріал ГО «Чесно» щодо непарламентської партії ««Народний контроль» Добродомова: партія під прикриттям» [13]. У матеріалі доводиться, що партія активно готує і поширює журналістські матеріали, які мають формат партійної реклами. Протягом року на оплату роботи журналістів витрачено 2 млн. 160 тисяч гривень, на трансляцію матеріалів – майже 1 млн. гривень. Згідно з партійним фінансовим звітом, з початку 2016 р. і до 30 вересня 2017 р. партія отримала лише 250 тисяч гривень внесків. Обрахована сума видатків має бути збільшена у два рази. Видатки перевищують надходження (тільки щодо реклами) у 10 разів. А оцінка не враховує видатків на утримання партійних офісів, зарплату працівників, оплату партійних акцій. Відсутність належного контролю і відповідальності політичних партій за фінансові порушення спричиняє те, що питання фінансування практично виведені з-під контролю і всередині самих партій. Вони є прерогативою партійних лідерів, посилюють їхню панівну позицію в партії і обмежують будь-який контроль за їхньою діяльністю з боку партійних структур і членів партії.

Можемо виділити такі чинники, що зумовлюють наявний стан внутрішньопартійної демократії:

1.За значної кількості офіційно зареєстрованих політичних партій в Україні (352, на 1 січня 2017 р.) бере участь у політичному житті (представлені в парламенті) лише мала кількість. Індекс ефективної кількості політичних партій Лааксо-Таагепери щодо позачергових парламентських виборів 2014 р. у форматі електоральних партій становить 8,5, а щодо парламентських партій – 7,7 [14, с. 127].

2.Політичним партіям, що діють, крім Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина», властива погано розбудована структура партійних організацій (табл. 1) та низький рівень членства. На 1 січня 2014 р. в Україні було 490 адміністративних районів. За законом, нова партія має бути представлена у 2/3 районів. Сьогодні, якщо ми відкинемо райони Автономної Республіки Крим (далі – АРК) і Севастополя (14 + 4) і візьмемо лише половину районів Донецької та Луганської областей, то лишиться 454 райони. Отже дві третини – 303 райони. У парламентських партій різне представництво партійних організацій на рівні району. Постають питання щодо високих показників середнього представництва в гіпотетичному районі і мінімального або символічного представництва. Згідно з інформацією Соціологічної групи «Рейтинг», у грудні 2016 р. менше 2% респондентів визнали, що вони є членами однієї з політичних партій [15]. Зауважимо, що маленький відсоток членів партії серед громадян додатково детермінований складністю вступу до партії.

3.Відсутність знань щодо досвіду діяльності політичних партій демократичних країн зумовила трактування партії як дієвого інструмента боротьби за владу. Так трактування

також зумовлене тим, що в більшості політичних партій визначальну роль у формуванні організаційної конструкції відіграли члени партії з досвідом роботи в Комуністичній Партії Радянського Союзу та Всесюзному ленінському комуністичному союзі молоді. Аналіз практики діяльності більшості політичних партій України свідчить про активне застосування засади «демократичного централізму», що передбачає формальну виборність керівних партійних органів знизу і реальну владну вертикаль на чолі з партійним лідером, а також підпорядкованість / залежність всіх партійних структур від центрального керівництва.

4.Специфіка виборчого законодавства України, яка полягає: у регулярній зміні закону про вибори напередодні чергових парламентських виборів; наявності загальнонаціонального виборчого округу в межах пропорційного складника та запровадженій системі дорогих виборів. Ці й інші параметри виборчого закону та практики організації і проведення виборів додатково стимулюють політичну корупцію та всесилля партійних лідерів.

5.Технологічність виборів не лише на національному, але і на регіональному рівні. Коли успіх залежить не від діяльності партійних осередків і програми партії, а від кількості коштів і ефективності рекламної й організаціної роботи менеджменту / технологів. Це детермінує ситуацію, коли на виборах «дві колони», партійна і технологічна, працюють у різних комбінаціях (паралельно, разом, окремо тощо).

Таблиця 1

Кількість партійних осередків парламентських політичних партій в Україні та Львівській області (на 2016 р.)

Назва партії	Згідно з даними Комітету виборців України [10]	Згідно з даними Громадянської мережі ОПОРА [16]	Львівська область [16]	Кількість партійних організацій на 1 р-н, Україна / область
«Блок Петра Порошенка «Солідарність»»	1 712	1 786	50	5,7 / 2,5
Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»	17 296	16 862	564	55,6 / 28,2
Народний фронт	631	633	30	2,01 / 1,5
Радикальна партія Олега Ляшка	736	738	38	2,4 / 1,9
Об'єднання «Самопоміч»	195	196	30	0,6 / 1,5
Опозиційний блок	654	843	7	2,8 / 0,35

Можемо констатувати, що партійні структури всіх парламентських партій здебільшого централізовані, з низьким рівнем внутрішньопартійної демократії. Головну роль в організації партійної роботи відіграють лідери партії та їхнє найближче оточення. Реальна влада в політичних партіях належить їхнім лідерам, члени партій відіграють другорядну роль . Відсутність або частковість реформ, корупція, низький рівень демократичності країни детерміновані, серед іншого, низьким рівнем внутрішньої партійної демократії. Політичні партії, які не стали демократичними інститутами, несуть свою частку відповідальності і за загальне ставлення населення України до демократії. Згідно з результатами опитування, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг», оприлюдненими у квітні 2018 р.,

лише 15% респондентів вважають, що Україні сьогодні потрібно більше свободи та демократії. Натомість 70% віддають перевагу порядку [18]. Додатковим наслідком варто вважати негативне ставлення більшості громадян до політично їпартії як суспільного інституту. За результатми опитування, проведеного Соціологічною службою Центру Розумкова в жовтні 2017 р., 75,1% громадян цілком або імоврінише не довіряли чинним політичним партіям України. Про повну або часткову довіру заявили лише 13,1% респондентів [19].

Список використаної літератури

1. Cross W., Katz R. The Challenges of Intra-Party Democracy. Oxford: Oxford University Press, 2013.
2. A Framework for Democratic Party-Building. Netherlands Institute for Multiparty Democracy, Hague, 2004.
3. Дюверже М. Политические партии. Пер. с франц. 3-е изд. М., 2005.
4. Bonotti M. Conceptualising Political Parties. A Normative Framework. Politics. 2011. Vol. 31. № 1.
5. Scarrow S. Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives Implementing intra-party democracy / National Democratic Institute for International Affairs. Washington, 2005.
6. Kennet Carty R. Are Political Parties Meant to be Internally Democratic? The Challenges of Intra-Party Democracy / W. Cross, R. Katz. Oxford: Oxford University Press, 2013.
7. Статут політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина». 2016. URL: http://kyiv.ba.org.ua.
8. Статут Об'єднання «Самопоміч». 2016. URL: http://samopomich.ua.
9. Статут партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність»» (Нова редакція). 2016. URL: http://solidarnist.org/wp-content/uploads/2016/12/statut_solidarnist.pdf.
10. Звіт КВУ: Стан політичних партій напередодні державного фінансування. URL: http://cvu.org.ua.
11. Про зміни до деяких законодавчих актів України щодо недопущення та протидії політичній корупції: Закон України № 2123а. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55655.
12. Зрозуміти і пробачити: що витрати партій на медіа можуть розповісти про електорат. URL: http://www.chesno.org/post/613/ (дата звернення: 29.04.2018 р.).
13. ««Народний контроль» Добродомов: партія під прикриттям» URL: http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/2018/02/narodnyj-kontrol/index.html (дата звернення: 28.04.2018 р.).
14. Носенко Д. Основні тенденції розвитку партійної системи України за 1998–2014 рр. Грані. 2015. № 1.
15. Емоційна оцінка умов життя українців: звіт за даними дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», грудень 2016 р. URL: http://ratinggroup.ua.
16. Партійне покриття регіонів України: хто має найбільше представництв. 2016. URL: https//www.oporaua.org/novyny/42514-partiine-pokryttia-rehioniv-ukrainy-khto-maja-najbilshe-predstavnytstv.
17. Партию в Украине сейчас можно купить за 20–75 тысяч долларов. URL: http://arksam.livejournal.com.
18. Соціально-політичні настрої населення: нові виклики (квітень 2018 р.). URL: http://raitinggroup.ua/failes/ratinggroup/reg_files/rg.ukraine_942018_press_ua.pdf(дата звернення: 29.04.2018 р.).
19. Ставлення громадян України до суспільних інститутів, електоральні орієнтації. 2017. URL: http://razumkow.org.ua.

INNER PARTY DEMOCRACY AS A CRITERION OF THE DEVELOPMENT AND EVALUATION OF POLITICAL PARTIES OF UKRAINE

Anatolii Romaniuk

Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine

The article defines the role of organizational structure of a political party, determines the main types of organizational structure. It offers the system of evaluation criteria for assessing the level of democracy within the political parties of Ukraine. The study out lines the role and place of parliamentary faction with in the organizational structure of the party, its functions and impact on decision making process. The work of a party leading organs is evaluated, the role of non-statuary agencies, in particular, in the decision making process is emphasized. The degree of decentralization and the peculiarities of decision making process within the parties is analyzed. The importance of transparency in the system of funding the party work is highlighted. An assessment of the level of democracy on the basis of party's statutes, expert evaluations and analysis of practical activity is carried out.

Key words: political party, democracy, inner party democracy, party faction, decentralization, decision making, organization structure.